

SZERKESZTŐSÉG

hova
a lapba szánt kéziratok
reklamációk
küldendők

Székelyudvarhely,
ev. ref. papi lakás.

Előfizetési pénzek,
Becsek Dániel Fia
könyvnyomdájába inté-
zendők: Sz.-udvarhely
Árpád-utca 3.

VASÁRNAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

FŐSZERKESZTŐ:
NAGY KÁROLY, ref. theol. tanár.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
VAJDA FERENCZ,
székelyudvarhelyi ref. pap.

KIADJA:

Az Erdélyi Ref. Egyházkerület

»Egyházi Értekezlete«

Megjelenik:

minden vasárnap egy iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egy évre . 4 kor. Negyedévre 1 kor.
Fél évre . 2 kor. Egy szám ára 10 fill.

Egyházi Értekezletek.

A szó: »Egyházi Értekezlet« nem fejezi ki teljesen azt az eszmét, a mi hozzá van kapcsolva. Ezért voltak a mi Értekezleteink eddig olyan idegenszerűek, ezért nem ölelte keblére meleg szeretettel kálvinista magyar népünk. Az eszme, a gondolat csak a költőknek, a tudósoknak szép, kik állandóan annak világában élnek. Mi a mindennapi élet munkás polgárai látni, érezni, átélni szeretjük azt, mi az ő lelkükben, mint gondolat, eszme él. Övék az elméleti világ; miénk a gyakorlati élet.

Hogy a keresztyén vallás győzedelmeskedett a pogány- és zsidó-vallás felett: azt nem a Pál apostol váltság tana szép elméletének köszönhetjük; s nem is a Péter apostal féle hit- és cselekedeti elméletnek, hanem annak az új életnek, mely a Krisztus és az apostalok tanításainak, egy szóval az Isten igéjének a nyomában fakadott. Mert kérдем, melyik világi ember, de sőt melyik tanár, melyik tanító vagy pap tudna, ugy hamarosan, a keresztyénség elméletéről, a protestántizmus hitcikkeiről magyarázatokat tartani? De, ha meg is tenné, vajjon kielégítené-e ez az éhező- és szomjuhozó lelkeket, a mig nem látja, nem tapasztalja, hogy a hirdetett eszme igazság is, életszükség is? Bizonyára nem. Az erő, mely meghódította a világot: a gyakorlati keresztyénségben volt.

A világ arczatja változhatott, de az emberiség lelki természete nem változott meg. Valljuk meg őszintén az utóbbi évtizedek alatt a keresz-

tyén erő, a református öntudat nagyon meggyengült hivatásunk lelkében. Sajogott a szívünk valahányszor a romlásnak, a visszaesésnek szomorú tüneteit láttuk egyházi életünkben. S ha e szomorú tüneteknek okát keressük, alig mutathattunk egyébre, mint arra, hogy igehirdetésünk csupán a templomra szorítkozott. Egyházi életünk pedig a cziinterem ajtajánál elvégződött. Egyházunk, papjaink, tanítóink csupán a keresztyénség elméleti oldaláról tanítottak: de, hogy mi az a szeretet; mi az a könyörület, és hogy a szegény asszony két fillérje mennyi könnyet képes letörölni: azt nem mutatták meg az életben. A fájó sebeket senki sem kötözte, a ruhátlanoknak senki sem adott ruhát, a szegény tévelygő bűnöst pedig veszni engedték az ő bűneiben.

Az »Egyházi Értekezletek« ennek az új életnek lettek hirdetői. Céljuk, törekvésük oda irányul, hogy gyakorlatilag mutassák meg: mi a keresztyénség; mi az evangéliumi református vallás. Világosságot gyujtanak a sötétségben; hitet ébresztenek a hitetlenek szívében. Buzditnak, hol közöny van. Békességet hirdetnek, hol háborúság van. Gyűlötséget sehol sem szitnak. A felekezeti békét sehol sem bénítják meg. Itt is ott is csupán a Krisztust és csupán a hazaszeretetet predikálják.

Istenért, hazájért, szabadságért, ki ne akarna küzdeni? Ezek a jelszavak vannak Egyházi Értekezletünk zászlójára írva. Jőjjetek, sorakozzatok alája minél többen!

Vajda Ferencz.

Az Értekezlet vezetői.

Az Értekezlet egyh. kerületi központja úgy van megalkotva, hogy az egész testületnek magával az egyházzal való szoros kapcsolata is kifejezésre jusson. A mi általa lesz nyilvánvalóvá, hogy az értekezletnek két állandó védnöke mindig a hivatalára nézve a legidősebb egyh. ker. főgondnok, — jelenleg Br. Bánffy Dezső és a mindenkor püspök, jelenleg Dr. Bartók György. — Van egy világi elnöke: Dr. Gróf Kuun Géza, és egy egyházi: Deési Gyula kalotaszegi esperes; két világi alelnöke: Gróf Bethlen Pál és Sándor József, — két egyházi alelnöke: Bod Károly ny. tanár, szászrégeni lelkész és Nagy Károly theol. tanár. Titkár világi részről: Gróf Bethlen Balázs, egyházi részről: Tárkányi György kolozsvári vallásnár. Pénztárosa: Balogh Károly kolozsvári koll. tanár. Jegyzői: Gróf Bethlen István, Boér Elek, Bodor Géza és Vajda Ferencz. A kiadványok kezelője: I. Irsay József kolozsvári ref. pap.

Br. Bánffy Dezső nevét ki ne ismerné az országban? Mint hazánk egykori hatalmas miniszterelnökét, mint Ő Felsége főudvarmesterét, valóságos belső titkos tanácsosát, mint politikust, ki a mily erős volt a hatalom kezelésében, oly pártját ritkító önzetlen és lemondó meggyőződése érdekében követésében. Ki a midőn meggyőződése követelte, hogy újabb ellenzéki vezér legyen: egy percig sem habozott lemondani a zászlósuri méltóságról s 60 éven felüli korban most ifju erővel vállalkozik az új politika szolgálatára.

Minket azonban benne nem a politikus érde-

kel, bármily nagy legyen is ő e téren is. Hanem az, hogy Br. Bánffy Dezső egyike a magyar református főurak példány képének, kinek egész egyénisége, lelke belső református vallásosságának kifejezése.

Vallásossága nem szóban, hanem cselekedetben nyilvánul. Mély meggyőződése, hogy Isten az embert *munkára* teremtette; munkára nem a maga hasznára és dicsőségére, hanem *önzetlenül munkálni a köz javára*. Egész élete egy lázas, szakadatlan tevékenység a köz hasznára, kinek legádázabb ellenségei sem merték őt soha azzal gyanusítani meg, hogy a maga hasznát, vagy plane anyagi előnyeit tartotta volna szemelőtt. Egyházkerületünk főgondnoki székében több mint 25 éve mulkál, vezet nemcsak ingyen, hanem erőben, időben pénzben mindig csak áldozva. Ugy ismeri egyházkerületünknek minden apró ügyét, sőt a legapróbb embereit és munkásait is, mint rajta kívül kevesen. Ott van mindig tanácskozássaink bölcs vezetésében tisztelve mindenütt az egyének jogait, de soha sem engedve egy jószót sem a közérdekből. Ritka emberismerő és becsülő. De a mint magában nem az előkelő születését és állásait, hanem munkáját tartotta nagyra: úgy másokat is munkája után és munkájuk szerint értékeli és becsül. Nincs benne semmi a nagy urigögből: mindenkivel szemben leereszkedő hogy magához emelhesse és megbecsülhesse. A gondviselés kiválasztott eszközének tartja magát s azért dolgozik oly fáradhatatlanul. Vallásos jelleme kifolyása erős, példányszerű magyarsága, szókimondó őszinte nyíltsága s az a fájdalom — mi-

TÁRCZA.

A háromszéki reformátusokról.

Most, hogy az »Erdélyi ev. ref. egyházkerület Értekezlete« Háromszék megye területén, Kézdivásárhely falai között tartja évi rendes közgyűlését — a alkalomszerűnek véljük rövid ismertetést közölni itteni egyháza zainkról, ezeknek multja és jelenéről.

A multnak ismerete kulcs a jelen viszonyok megértésére, világító sugár a jövőre nézve s így ezen értekezleten megjelenők ismervén — ha dióhéjban is — háromszéki eklésiák multját: megértik jelen helyzetét s lelki szemeik előtt megrajzolódik jövőjük képe.

Háromszék megye területére nagyon korán elhatott a reformáció szelének üdítő fuvalma. Már 1527-ben megalakult az első egyházközség Köpeczen s ezután gyors egymásutánban: Nagy-Bacson, Száraz-Közép-Ajta, Bölön, Uzon, Bodok, Oltszem, Felső-Torja, Léczfalva és Kézdivásárhelyen.

Ugy látszik, két irányból jött be hozzánk a megtisztított vallás u. m. Székely-Udvarhely és Brassó felől. E mellett bizonyít azon körülmény, hogy az Udvarhely megyével szomszédos köz-

ségekben s a Brassóval ekkor is élénk közlekedést folytató Kézdivásárhelyen tünik az föl legelőbb s a jelek oda mutatnak, hogy a mai napig is szellemi gyújtó pontból, Kézdivásárhelyről az terjedett tovább.

Innen »zendült ki az Urnak beszéde« (I. Tess. I. r. 8. v.) a szomszéd falvakba, hol szintén nagyon korán alakultak meg az e. községek; így Márkosfalván 1560, Albisban 1565, Dálnokban 1592, Alsócsernátonban 1614, Felsőcsernátonban 1650, Ikafalván 1692, Mátisfalván 1695 s csak Karatna, Maksa és Eresztevényen huzódott el a magalakulás a 18 sz. közepéig; innen zendült ki az ige nagy valószínűség szerint Orbaiba is, hol az egyházközség legtöbbje már 17 sz. legelején megalakult.

És hogy ezen eklésiák nem voltak valami kicsinyek, sőt bizonyos tekintéllyel is bírtak, mutatja Bod Péternek a 17 sz. közepére szóló eme megjegyzése: népes és nevezetes eklésiák vannak Háromszéken; és hogy ezek között s még nagyobb körben is, Kézdivásárhelyé volt a vezér szerep, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az 1643-iki generalis gyűlés, mely a püspök egyenes főnhatósága alatt álló iskola építését határozta el.

Ezen iskola anyagi biztonsága, jólétére pedig világot vett azon körülmény, hogy a görög, török, angol nyelvet beszélő, helybeli születésű Matkó Istvánt is, a nagy hitvitázót, csak akkor

nálunk oly ritka erény is, hogy takarékos. Igen, kedves olvasók, sok szegény székely ember és család vehetne példát ebben tőle, a bárótól, a gazdag embertől, a nagy urtól. Ugy tartja, hogy a pénz, a vagyon nagy és nemes czélok eszköze, a mellyel nem kell fukarkodni, hol nagy dolgokról van szó; de hiábavalóságokért, haszontalan kedvtelésekért pazarolni, fényüzésre pocskolni: — bűn. Bűn magunk, családjunk és nemzetünkkel szemben. Ugy vallja, hogy ha minden magyar embernek takarékosnak kellene lenni, mert hazánk földjét mind magyar kézre kellene keríteni: a magyar református embernek kétszeresen kellene gyakorolni azt a takarékoság erényét, mert reánk egyebek felett templomok, iskolák, papok s egyházak fenntartásának kötelessége is vár. — A mit másoknál helytelenit, hogy az egyházi ügyekbe is belekeverik a politikát: maga gondosan kerüli. Nagyváradon egy egyházi gyűlést majdnem ott hagyott, mikor meghallotta, hogy személye mellett politikai tüntetést akarnak rendezni.

Dr. Bartók György erdélyi ref. egyházunk püspöke egyházi részről méltó társa jellemében és munkában főgondnok — védnök társának. De munkáját papi jellemének zajtalan csendessége jellemzi. Puritán ember, a mint a legelső ref. papnak nem is szabad másnak lennie. Nem szereti a nagy dobbal való kérkedést, üres munka és tartalom nélküli külső czeremoniákat. Inkább egy hetet erős, fárasztó, de áldásos munkában tölteni, mint egy órát czeremoniákra vesztegetni. Elve az, hogy népünket nem szemképráztató külsőségekkel, hanem becsületes munkásságban, egymás támogatásában, a közélet önzetlen szolgálatában

nyilvánuló Istenben hívő és bizó s egymást szerető mély, komoly vallásossággal kell táplálnunk, az elesésből felemelnünk, megerősíteni. Maga ebben jár elől jó példával. S mindenek felett szeretné, ha székelyvérei — mert hisz ő maga is Málnáson született — ebben követnék s hogy ebben a székely református nép vezérei a papok legyenek. Sokszor hangoztatta s püspöki jelentéseiben is ismételtén kifejezte, hogy egyházunknak, nem külső formákban, de belső tartalomban, buzgóságban és munkában, szóval: lélekben megújításra van szüksége. Papságunknak fel kell ismernie végre az egyház szociális, társadalmi feladatait s azok megoldásán közremunkálni. A templomi szolgálat s a hivatalos papi kötelességek teljesítése, kifogástalan, pontos teljesítése a lelkeseknek mindenha legelső kötelessége leendő, de fel kell ismerni végre, hogy a miket a templomban prédikált, azt az életben úgy magában, mint hiveiben meg is kell valósítani. Becsületesség, tiszta erkölcsi élet, igazságosság, békülékenység, munka, önfeláldozás, testvéri szeretet, megbocsátás, egymás becsülése: szóval, a Krisztus és az ő evangéliuma nem levegőnek, az üres templomoknak szól, hanem az élő embereknek. Az Istentől és az ő Krisztusától elfordult embereket kell meggyőzni a bűn átkáról, iszonyatos romlásáról s visszavezetni a váltság egyedüli forrásához a Krisztushoz, hogy vele a testi romlásból, erkölcsi pusztulásból s örök halálból támadjanak fel új életre, s hogy ne szakithassa el őket semmi hatalom a Krisztus tiszta evangéliumából. Sorsunk jobbra fordulása nemcsak gazdasági helyzetünk javulásától függ, hanem legelső sorban minden s

hozták ide »Oskola-Mesterségre« mikor már »szép hire« terjedett volt el.

Kézdivásárhely polgárai híresek is voltak mindig s híresek ma napság is arról, hogy szabadságszeretetükön kívül, a mint legutóbbi időig nevezték — az ő kálvinista vallásukhoz — rendületlenül ragaszkodnak, egyházi embereiket nagy tiszteletben tartják s eklésiájuk emelkedéséért áldozatot nem sajnálnak. Csak így érthetjük meg, hogy az 1834-i nagy égés s a 48-i pusztulás után is közvetlen mimódon volt képes egész Erdélyben párját ritkító, gyönyörű templomot építeni. A hivek buzgósága és áldozatkészségének ékes bizonyítéka a közel 100,000 forintra menő egyházközségi alapítvány és az a sehol egyebütt föl nem található szép szokás, hogy lelkészüknek legkisebb szolgálatát, anyagi megerőltetésük árán is, fényesen igyekeznek honorálni.

Kézdivásárhely ref. hiveinek száma legutóbbi 20 év alatt 2300—3000 között váltakozott s a város mindig református jellegű volt bár ujabban a kath. főgymnasium, a gyakori Majlát-expeditiók és jobbára a »Szent földről« betóduló tanoncok, cselédség nagyon fölszaporították a katolikusok számát; de azért a városi tanács többsége, s a polgármester talán soha nem volt más vallásu, mint csak református.

Azonban mindennek daczára vallási villongás soha nem volt e helyen.

A kézdivásárhelyi polgár büszke önérettel tekint föl egész vidéket uraló karcsu szép tornyára. Szorgalmasan jár el a templomba, áhitattal imádja Istenét, nagy figyelemmel hallgatja »szeretet papjának« beszédét, ragaszkodik is teljes erővel hitéhez, de azért kath. testvéreit soha nem bántja. Külömbiséget velük nem tesz, érintkezéseiben azt észre sem veszi, észre sem véteti; így lehetséges aztán hogy bár ujabban kath. papi részről gyakran történnek olyan dolgok, melyek alkalmasok volnának a felekezeti harcz tüzének föllobbantására, azért küzdelem soha nem emészti az erőket, nem, mert néha talán még a tulságba is menő türelmességgel csendesen vesz és fogad mindent. Ilyen Kézdivásárhely, ilyen az egész *megye* is.

A reformátusok a megye lakosságának 43%-át teszik (a kath. 33%-ot), s az erd. egyházkerület e megyéi között Háromszék a legnépesebb, 70 anyaegyházközség és ezekben 70,000 ref. hívő lévén, melyhez hasonló, kerek, összefüggő tömböt alkotó református terület talán egész Erdélyben sem található. (Ide van számítva Erdővidék is. *Szerk.*)

S ha ezen megye ref. egyházainak multjára vetünk futó tekintetet, azt látjuk, hogy súlyának megfelelő, tekintélyes állást foglalt el mindenkoron.

Fontos, sőt nem ritkán döntő szerepet játszott az egyházi közéletben, mert nemcsak köz-katonák nagy számával, de időről-időre kiváló

még ez is *népünk erkölcsi újjászületésétől, papságunk és egyházunk világi vezetői előjárása mellett.*

Ezen munkát 5 évi püspöksége óta. Ezt sürgette, midőn Értekezletünk közgyűlésére velünk jött eddig mindenüvé. Figyelmeztetett, kért, buzdított mindenfelé, hogy papjaink, ifjuságunk, aszszonyaink és férfaink tömörüljenek az Értekezlet ez irányu munkája előbbvitelére, mert az idők gonoszak. Mint hű őrálló fujta a harsonát lelkéből és igazán. Meghallgattuk-e, követtük-e? Számoljunk! Négy év állt a munka komoly megkezdésére rendelkezésünkre. Mit tettünk?! Az Idvezítő szemrehányást tesz a népnek. Mondván: »Sipoltunk és nem tánczoltatok, siralmas éneket énekeltünk és nem sirtatok!«

Dr. Gróf Kuun Géza. — Nagyobb megtisztetés Értekezletünket nem érhet, mint az, hogy megalakulásakor az elnökséget világi részről Dr. Gróf Kuun Géza vállalta el. Igazi példányképe a keresztyén jellemnek. Nemcsak családja és születése révén árisztokrata, hanem a tudós világban is — és pedig az egész világon — egyik legelőkelőbb helyet foglalja el. Azonban a tudomány világa reá nézve nemcsak sok ismeretet jelent. Amaz igazi tudósok fajtájából való, kiket tudományuk mélysége Istenhez emel. A természetben Isten felséges munkáját bámulja, a történelemben — melyet legfőbb előszeretettel tanulmányoz — az isteni gondviselés vezető kezét ismeri fel mindenütt. — Közéleti működését páratlan szerénység és nyugodtság jellemzi. Eles harcokban is a legnyugodtabban viselkedett mindig. Bizott abban, hogy a mi csak emberi praktika és fortély

szellemi vezérekkel is ajándékozta meg az erdélyi Siont. Így Bod Péter, Borosnyói Lukács János (püspök 1753—60), a vásárhelyi Matkó testvérek, Keresztes Máté (püspök 1794—5) Szász Domokos, alsócsernátoni Molnár Albert, komollói Szilveszter Domokos Értekezletünk legelső egyházi elnökei, a régi püspökök igen nagy része, jelenlegi főpásztorunk s mellette anyaszentegyházunk annyi sok kitűnő vezérharcosa, mind-mind a mi megyénk szülőtte, avagy származottja. Járjuk végig Erdély egyszerű parochiáit s minden másodikban hamisítatlan háromszéki beszédű gazda fogad bennünket; a theologusok 40—45 %-át Háromszék adja s így ezen arányt bátran alkalmazhatjuk a papságra is

Azonban nem csak az egyházat, hanem a tudomány minden ágát, s a nagy nemzeti társadalom minden osztályát ajándékozta meg Háromszék reformátussága kitűnő munkásokkal, kiváló szellemekkel. Így Benkő József a történész és növény-tudós, Cserey Mihály és Farkas, a világhírű Csoma Sándor, Kovásznai Kovács József, a lelkes Mikó Imrével stb. stb.

Gyönyörű koszoruba lehetne fenni ezen ragyogó neveket s odahelyezni egyházi históriánk legelső lapjára »hogy a multnak szépsége« ragyogása a büszke és... mondjuk jogos önértzet mellett újabb, nagyobb és nagyobb tettekre sarkolja a háromszékieket s nemes versenyre ösztönözze a többi ref. megyéket.

műve, azt elsepri az idő, de az mi igaz-ág: azt az Isten, emberek által talán nem is látott utakon-módokon, bizonyosan diadalra juttatja. Az Istenhez való e végtelen ragaszkodás, az ő Gondviselőjében való feltétlen bizodalom jellemzi magán életét és gondolkodását is. Merjük állítani, hogy ma hozzáfogható mély vallásosságu tudósa nincsen Magyarországnak. Tessék olvasni azokat az elnöki megnyitókat, melyeket Értekezleteink közgyűlésein tartott Udvarhelytt, Nagyenyeden, Tordán! Bármerre jár istentiszteleteinken lehetőleg mindig részt vesz és soh' sem indul úgy nagy európai utjaira, hogy megelőzőleg az uriszentvasorában ne részesedjék. Egyházunkhoz s ennek hitéhez végtelen szeretettel ragaszkodik és érettük munkálkodni mindig, önfeláldozással is, kész. Az imádságról gyönyörű tanulmánya van. Lelke mindig imádkozó lélek s tudjuk, hogy az imádkozás »mindennapi kenyere és iskola« neki. Hajlott korában egészsége meggyengült. Most is gyengélkedése akadályozza, hogy a hosszú ut fáradalmaira nem tudott vállalkozni. Pedig mi jó lett volna az ő ajkairól hallani a »bizonyságtétel beszédét.«

Az ő helyetteséül, mint világi alelnök

Gróf Bethlen Pál Beszterczenaszód és Szolnokdoboka megyék főispánja áll egyesületünk élén, ki az elnöki megnyitót fogja az idén tartani. Annak a Bethlen grófi családnak sarja, mely magyar hazafiságával s református hitbuzgóságával mindig előljárt Erdélyben. Minden közügynek s főként egyházunknak buzgó támogatója. Szeszármán, bethleni birtoka mellett, a szétszórt magyarságnak s jobbára cselédségének saját költségén épített templomot, érezve, hogy a kinek

Bizony méltó dolog jelen ünnepélyes alkalmalmmal erre gondolni és emlékezni.

A büszkeség és jólesésnek őszinte érzésével pillanthat minden háromszéki református ember az ő megyéjének multjára és szülőtteinek díszes csoportjára.

Most ide jönnek erdélyi Sionunk nagyjai együtt emlékezni a multa, erőt meríteni és nyújtani a jövőért való nagy munkára.

Idejönnek és mondhatjuk bátran... *haza-jönnek*: haza a szülői hajlékba, az édes anya tápláló emlőjére a honszeretet és egyházhoz való törhetlen ragaszkodásról, régi férfiakról, nagy tettekről lágyan susogó ősi fáknak árnyékába.

Ama görög hős az anyaföldet érintve nyerte vissza elvesztett erejét.

Az erdélyi anyaszentegyház lépjen az ő anyaföldje, Háromszék emlékekben gazdag, kiváló szellemek tetteitől megszentelt talajára s ereje bizonyára neki is növekedni, hitte erősödni fog: új harcot kezdeni és folytatni Isten nevében, Isten dicsőségére!

Jöjjön, jöjjön az erdélyi Sion élén a vezérekkel, mert nem csak az élők sereglik körül zászlait s öntik ki előttük szívük és lelkük mélyes tiszteletét, hanem sirjaikból fölkelve eljönnek a régen porladók is: a szülő házaikat fölkereső hálás utódokat nemes munkáikban üdvözölni!

Megyasay Mihály.

több adatott, attól nagyobb áldozatokat is várhatunk. Egyetlen, nagy reményű fiát nem küldte a budapesti Ferencz-József kath. intézetbe, mint a mágnások legnagyobb része, hogy ősei jellemét »osztrák-magyar katolikus« mintára gyurják át, hanem a reformátusok kolozsvári kollégiumába járattja, melynek egyik büszkesége, hogy szivjon magába igazi magyarságot, tiszta református jellemet. — Neje, a buzgó református Tisza-család sarja, példában mutatja meg, hogy mit kell a mi asszonyainknak tenni. Kevesen fogják elhinni — pedig való igazság — hogy ennek a rendkívül nagy háztartási gondokkal terhelt mágnás asszonymnak, ennek a grófné — főispánnak van ideje és kedve, mert van elég lelkesültsége és kötelesség-érzete arra, hogy a gyermekeket a legelső parasztgyermekig vasárnap délutánonként magához gyűjtve valásukra, egyházukhoz való hűségre, istenfélelemre és keresztyén életre oktattatja. Hogy a szegényeket, betegeket, árvákat maga felkeresi és papjával azok gondozásában fáradozik. Ha férjével együtt ott lehetne K.-Vásárhelyen, hány asszony vehetne lelkesedést a ker. munkára!

Világi másik al-elnökünk *pákéi Sándor József* az orbai k. orsz. képviselő, az Emke t. alelnök-főtárára. Háromszéken s főként az *orbai* kerületben pedig, melyet az országgyűlésen képvisel, alig lehet valaki, a ki őt személyesen ne i-merné. Ezt annak a szinte példátlan tevékenységnek köszöni, melyet főleg a közművelődés terén kifejt. A szabadságharc után Oláhországba menekült magyarok sarja, kit a Gondviselés hazájába visszahozva, páratlan szorgalma és kiváló tehetségei folytán oda emelt, hogy székely népének és véreinek ma méltó dicsékedése és példányképe lehet. Gyermekei bizodalma a jó Isten iránt mély és igaz valásosságot adott neki. Ha pap lett volna: mintaképe lehetne az igazi papnak. Így is méltán tekintjük őt világi papnak. Még a theologiai tudományokból is annyit tud, hogy sok hivatásos papnak dicséretére vállnék, a bibliát pedig, melyből nem mulik el nap, hogy valamit ne olvasna, úgy ismeri és úgy szereti, mint kevesen. Nincs jó ügy, a melynek támogatói között ott ne találónk s bár nagy munkával jól megszolgált fizetéséből kell

élnie: erejéhez mérten minden magyar, humánus s főként egyházi célra meghozza nagy áldozatait. — Ritka szervező tehetségének köszönhető, hogy az Emke oly gyönyörű munkát teljesít a veszéllyel fenyegetett erdélyi magyarság védelme és mentése körül, melyből — a többi felekezetek sérelme nélkül — egyházunk is mindig kikapja a maga részét. — Mint ember, mély valásosságból kifolyólag, egyike a legnemesebb jellemnek. A gyűlölséget s pláne a bosszuállást nem ismeri. Ha nemes munkájának akadályozói ellen olykor-olykor nemes haragra lobban is a tulfeszített munka foly-

tán elviselt idegrendszerre következtében: mi-helyt ideje jut, hogy magával számot vessen és Isten előtt kiöntse lelkét, a szelidség és megbocsátás újra ur lesz lelkében s ő a mindig szives, előzékeny, jóindulató felebarát. Az igazság melől eltántoritani nem lehet. Oly kényes helyzetben is, mint az ővé volt, mikor a kik valamit tehettek volna, mind félre álltak, ő saját miniszterével szemben is, okos tapintattal és bölcs mérséklettel szolgálta egyházunk álláspontját az »erdélyi püspök« cím-kérdés körüli harcban.

Értekezletünk többi vezetőiről terünk szüke nem engedi, hogy írjunk.* Papjaink előtt ott világol püspökünk alakja, — csak kövessek! A világiaknak több példányképet mutattunk fel, mindenik a

maga alakjával tanít, vonz lelkesít. Vannak Istennek hála! — a kikre büszkék lehetünk, a kiket követhetünk. De a követők serege, az még mindig kevés. Am ezeknek szól az ígélet: »Ne félj kicsiny sereg, mert tetszett az Istennek, hogy országot adjon tinéktek!« Ki ez országban részes akar lenni: vegye fel az ő keresztjét, munkáját s csatlakozzék a Krisztust követőhöz. Értekezletünk is a Krisztus serege. Jőjjetek! Előre!!!

Magy Károly.

* Jövőben reijuk kerül a sor Szerk.

Egyházi Értekezletünkről.

— Irta: *Tárkányi György*, ért. titkár. —

Megalakulás.

»Egyházi Értekezlet«-nek nevezett társaságunk, a melynek tagjai református egyházukat

DR. BARTÓK GYÖRGY.

szertő, református egyházuk javát előmozdítani törekvő papok és más világi egyháztagnak: még nagyon fiatal; ezelőtt négy évvel jött létre. Egy szép tavaszi napon az 1900-ik év június 8-án alakult meg a kolozsvári belső-farkas utczai százados templom ódon falai között, erdélyi református egyházunk vezető nagy embereinek s több százra menő buzgó református közönségnek jelenlétében, támogatásával, nagy öröme és lelkesedése között. Mindjárt az első évben ezernél többen állottak be a társaságba; főurak, papok, tanárok, tanítók, gondnokok, s egyszerű hivek, mert hiszen az egyház mindnyájunké s mindnyájunknak kötelessége egyházunk boldogulásán munkálni. Teljes czime: »Erdélyi Református Egyházkerületi Egyházi Értekezlet«.

A czél.

Gyönyörűséges szép szándék vezette azokat, a kik ezt a társaságot megteremtették; az a szándék, hogy édes magyar hazánk erdélyi részében papok és nem papok, u. n. világiak, testvéries szeretettel, nem hivatalos úton, nem paragrafusokkal, hanem jó tetszésből, hivatásból, a templom falain kívül is, szeretetből munkálják itt erdélyi részünkben Isten országát, s ezzel együtt kálvinista »magyar« vallásuak, magyar hazánk magyar népünk javát, előhaladását, felvirágoztatását. Az a szándékuk, hogy alakítsanak egy társaságot, a melynek tagjai időnként összejöjjenek, s az összejövetelen elmondja mindenki, hogy mit látna jónak, áldásosnak, az egyházban abból a célból tenni, hogy az egyház több jót tehessen az ő tagjaival, hogy az egyház tagjai jobbak, buzgóbbak legyenek, megbeszéljék mivel segíthetnének azon a sok testi és lelki bajon, nyomoruságon, a mivel mostanában küzdenie kell annyi, de annyi embernek. Ha aztán az összejövetelen résztvevők megbeszélve a dolgot, üdvösnek, áldásosnak ismernek meg valamely javaslatot, megbeszéljük azt is, hogy lehet s hogy szükséges azt mindenfelé ismertté tenni és megkedveltetni másokat is rábírní, hogy mindenütt életbe léptessék.

Csak egy példát hozok fel. Többen tapasztalták, hogy a mai fiatalság nem olyan bizony, a milyennek lennie kellene. Huzódozik a dologtól, vagy a könnyebb oldalát keresi, hiábavalóságokkal tölti el az idejét, haszontalan költségekbe megy bele: ifjúságában megszokja a léha, dologtalan, könnyelmű életet, s a mit megszokott ifjúságában, azt azután nehezen hagyja el később, vagy nagyon drágán fizeti meg, sokszor egészsége, vagyona, becsülete árán ifjúkorában elkövetett bűneit. A szülők s a kik szeretik az ifjúságot — és ki ne szeretné? hiszen ők lesznek a jövőendő Magyarország — sokat aggódnak az ifjúságért és sokat gondolkoznak, hogy mi módon lehetne a jó utra terelni őket, hogy lehetne elvonni a haszontalan, léha időtöltéstől vagy idő pusztítástól. És eszükbe jutott, hogy alakítson az egyház minden városban és minden községben »ifjúsági egyesületet« a melyben okos, bölcs vezetés mellett az ifjak jóval, hasznossal, épületes dolgokkal foglalják el magokat, a mi elvonja őket a rossz, léha, veszedelmes társaságtól és időtöltéstől s lel-

küket a rossz indulatoktól tisztítsa, finomítsa, megkedveltesse a tisztességes, illedelmes magaviseletet, különösen megkedveltesse a tiszta boldog családi életet. A javaslatot elfogadták és ajánlatba hozták s ma már sok városban és községben vannak ilyen ifjúsági egyesületek, a hol az ifjúság időnként összejöve, olvasással, szavalással, épületes dolgok hallgatásával és megbeszélésével, szép énekek betanulásával tölti el szabad idejét, nyári időben gondozzák a templom kerítését, czintermét, temetőkeretet, szép énekkel felelevenítik az istentiszteletet. Oh az olyan nagyon szép, a mikor az ifjúság üde, egészséges hangjával betölti a templomot. Azokban a községekben, a hol ilyen egyesületek vannak, a szülők nem győzik eléggé dicsérni a gondolatot, a mely megteremtette: ott nincs kocsmázás, nincs verekedés, nincs elzülött fiu és rossz, bűnös utra tért leány. — Hát ilyen s ezekhez hasonló dolgok létrehozása céljából alakult az Egyházi Értekezlet.

Közgyűlések.

Amint mondám még nagyon fiatal ez a mi Értekezlet nevű társaságunk. Csak négy éves, de már nagyon sok áldásos, üdvösséges dolgot végzett. A tagjai Erdély minden részéből összejöttek évenként egyszer, a közös teendők megbeszélése céljából. Az első évben Kolozsvárt, a másodikban Székelyudvarhelyen, azután Nagyenyeden, s a tavaly Tordán. Feledhetetlen kedvesek voltak ezek az összejövetelek, u. n. *közgyűlések*. Bérczes Erdélyünk minden részéből lehetett ott látni buzgó papokat és buzgó hiveket. Eljöttek az egyház vezetői, örálói, hogy bölcseségökkel vezessék, irányítsák a tanácskozást, buzdítsanak, lelkesítsenek. Oh micsoda kedves napok voltak azok, milyen kedves volt látni és tapasztalni az Irás mondatát »jó és gyönyörűséges dolog az atyafiaknak egyezségben való lakásuk.« A közgyűlés mindenütt a templomban istentisztelettel kezdődött, hogy Isten áldását, s segedelmét kérje, munkájára. Azután az ügyek vezetésével megbízottak, leszámoltak azzal, hogy mit végeztek az elmúlt évben, hol hogyan hajtották végre a jónak talált s végrehajtandóknak ítélt javaslatokat, határozatokat. Azután a további teendőket beszéltek meg, szeretettel meghallgatva bárkinek az ajánlatát.

Az Értekezlet szervei.

Az egyházi Értekezlet szerveit az egyházmegyei és egyházközségi Értekezletek kepezik. Ugyanis az egyházkerületi Egyházi Értekezlet tagjai különböző egyházmegyékben laknak, de az ugyanazon egyházmegyében lakó tagok egyházmegyénként is egyesültek, egyházmegyénként is munkálják ugyanazt a célt, a mit az egyházkerületi Egyházi Értekezlet. Az *egyházmegyei Egyházi Értekezlet* tagjai is összejöjnek időnként az egyházmegye valamelyik egyházközségében, s az ott szükségesnek látszókat megbeszéljük. Megtárgyalják az egyházkerületi Egyházi Értekezlet határozatait, s hogy hogyan lehet s hogyan kell az egyházmegyében azokat végrehajtani. Ha az egyházmegye területén levő hivek közül valaki életre való javaslatot tesz, azt azután az egyházmegyei Értekezlet közli az egyházkerületi Értekezlet ve-

zetével s tárgyalás alá veszik az egyházkerületi Értekezlet közgyűlésén. Így érvényesül az a nagyon fontos és nagyon becses református elv hogy az egyháznak minden egyes tagja, ha még olyan csekély ember is, befolyhat az egész egyház ügyeire és érvényesítheti az egyház javára célzó az egyház javát óhajtó nézeteit. Az egyházmegyei Értekezletek — ha az egyházmegye igen nagy területen fekszik — ismét *fiókköröket* alkothatnak, melyek szűkebb körben munkálják az egyetemes célt.

Azonban az Értekezlet által maga elibe tűzött feladatok munkálásának az *egyházközségekben* kell igazán történni. Az egyházkerületi, egyházmegyei Egyházi Értekezlet közgyűlésén megbeszélte teendőket az egyes egyházközségek kell, hogy végrehajtsák a maguk körében. Hiába hozták a közgyűlések a legüdvösebb határozatokat, hogyha azokat nem hajtják végre az egyházközségekben. Pl. hiába határozza el a közgyűlés: alakítani kell mindenütt »ifj. egyesületet«, ha az egyes egyházközségek papjai, amit ugyan nem akarunk feltételezni, vagy pedig, a mit ismét szeretnénk nem hinni, az egyházközség többi vezetői nem hajlandók végrehajtani. És aztán a vezetők is hiába fáradoznak az egyházközség javára célzó munkákon, hogyha az egyházközség egyes tagjai részvéltlenséggel, közönyösséggel, rossz akarattal akadályokat gördítenek munkásságuk elé.

Ezek szerint az Egyházi értekezlet édes mindnyájunké, munkájában mindenkinek részt kell vennie, református egyházunk minden hű fiának, mert csak így, közös munkával, közös buzgósággal segíthetünk egyházunkon, magunkon.

Tagok.

Az Egyházi Értekezletnek tehát *tagja lehet minden református férfi és nő.* Tagjai közé beléphet minden jóra való tagja egyházunknak és pedig a belépés önkényes, csak a ki akar; csak jószántából lép be bárki s senkit nem kényszerítünk a belépésre. Az Értekezlet a lelkészek útján mindenkit felszólít a társaságba való belépésre. A ki jönnek, helyesnek találja, a társaság célját s részt akar venni maga is a társaság munkájában: az egyház javának előmozdításában, az aláírja a társasági ívet, melyben kötelezi magát, hogy a társaság tagja lesz. A tagoknak azután joga van részt venni az Értekezlet tanácskozásain, hozzászólhatnak az ott tárgyalt ügyekhez, javaslatot tehet stb. Minden évben kap a társaság tagja egy Évkönyvet, a melyben benne vannak az Értekezlet közgyűlésén elmondott imák, predikációk, beszédek, felolvasások stb.

A tagok háromfélék: *alapító, rendes és pártfogó tagok.* Az alapító tagok egyszer smindenkorra 100 koronát fizetnek. A rendes tagok hatévi kötelezettséggel, évi 2 koronát. A pártfogó tagok önkéntes adómányaikkal gyarapítják az értekezlet céljait.

A mint mondtam, akárki beléphet akármikor, csak jelentkeznie kell egyházközsége papjánál. Minél több tagja van a társaságnak, annál több jót tehet, annál üdvösebb munkásságot fejthet ki.

Jól teszi tehát mindenki, a kinek Isten annyi módot adott, hogy évenként 2 koronát áldozhat, ha belép a társaságba. A társasági díjat az egyházközség lelkészenél kell befizetni, a ki összegyűjtve egyházközsége hiveitől, bektüldi az egyházmegyei pénztárnokhoz s az felküldi Kolozsvárra az egyh. kerületi egyh. Ért. pénztárnokához, levonva belőle 25°/_o-ot, a mely az egyh. m. Értekezlet céljaira szolgál.

Tisztviselők.

Az értekezletnek vannak vezetői tisztviselői. A főbb tisztviselőkről egy más cikkben van szó. Ezekon kívül vannak: titkárok, pénztárnokok, nyomtatványkezelők stb. Ezek a tisztviselők vezetik az Értekezlet ügyeit, hívják össze a gyűléseket, vezetik a gyűlés tárgyalásait, s intézkednek, hogy a társaságban mindenkinek ékesen és szép renddel folyanak. Minden tisztviselő teljesen ingyen, díjtalanul végzi a teendőjét, pedig nem egyiknek igazán sok és terhes munkát kell végeznie. De örömmel végzik munkájukat, tudván, hogy egyházukért, testvéreikért fáradoznak.

Kiadványok.

Az Értekezlet kiváló gondot fordít arra, hogy református hiveinket jó olvasnivalókkal lássa el. Ma már csaknem mindenki tud olvasni és szeret is olvasni. Azután érdeklődik aziránt is, mi történik az országban, világban. Azonban nem mindenkinek van módjában, drága lapokat hordatni, ezek a lapok nem is mindenben bizhatók meg. Tartalmuk nem mindig komoly, igen sokszor egyoldalú, czivakodással, torzsalkodással van tele s s tévutra vezetik az olvasót könnyen. Egyházi Értekezletünk elhatározta, hogy megkísérli egy komoly irányú olcsó, népies lap szerkesztését, melyben tájékoztassa az olvasót az ország, a külföld s az egyház nevezetesebb eseményeiről, azután hitépítő, hiterősítő olvasni valót adjon hiveinknek. E célból indította s tartja fenn nagy költséggel a »*Vasárnapot.*« A más lapok legtöbbje abból a célból készül, hogy anyagi hasznuk legyen belőle azoknak, a kik kiadják: a mi Vasárnapunk csak lelki haszonért dolgozik, s azt is szétosztja olvasói között. Sem a szerkesztőjének, sem munkatársainak nem ad fizetést; mindenkük lelkesedésből és szeretetből fáradozik és ír. Minden vasárnap megjelenik szép tartalmú cikkekkal gazdagon, s napról napra jobban megkedveli, aki olvassa. Most 600-an felül van az előfizetők száma, de reméljük, hogy rövid időn több is lesz, mert megérdemli. Másik kiadványa az Értekezletnek az évenként megjelenő »*Évkönyvek,*« a melyekről előbb szoltam, már eddig 6000 példányban jelent meg s minden évben megküldötte a tagoknak. A »*Vasárnap*« és »*Évkönyv*«-vön kívül más kiadványai is vannak az Értekezletnek. Ezek kis 4—20 filléres füzetek, a melyek világos, egyszerű előadással, könnyen érthető alakban a ker. vallás egyik-másik kérdéseit tárgyalják. Ebben az évben is megjelent két ilyen kis füzet, az egyik a református vallás védelme a baptisták ellen, épen e lapok szerkesztőjétől *Vajda* Ferencztől, a másik a teremtésről szól és az első emberekről.

Írója: ifj. Péter Károly. Mindezek a kiadványok a Vasárnap kivételével raktáron vannak és megrendelhetők Irsay József ev. ref. lelkésznél Kolozsvárt.

Az értekezlet vagyona.

Az értekezlet jövedelme tagsági díjakból, alapítványokból van.

Vagyoni állás jelenleg 3000 koronán felül készpénzben; azonkívül raktáron 4780 drb. nyomtatványunk, füzetünk körülbelül 500 korona értékben, jövedelmünk azután a tagok évi díjai. Van azonban értekezletünknek egy kiapadhatatlan jövedelmi forrása, és ez nem más, mint a *mi jó református hiveink áldozatkészsége*; a meddig ez a forrás ki nem apad, addig mi bizalommal tekintünk az Értekezlet jövőjébe.

Felhívás előfizetésre.

Mit olvassunk? A ki üres óráit hasznos és tanulságos olvasmányokkal akarja eltölteni: az rendelje meg *Székelyudvarhelyről, a Becsek D. Fia könyvnyomdájából* (Árpád-utca 3. szám) a »Vasárnap« című képes ujságot.

A »Vasárnap« a leg tartalmasabb református, keresztyén képes családi ujság. Nemcsak az egyházi élet folyásával ismertet meg, hanem a hazai és külföldi eseményeknek is hű tükrö. *Vezérczikkei* rendszeresen valamely egyházi vagy társadalmi kérdést tárgyalnak. Más közleményei *közhasznú* ismertetéseket, egyházunk multját, küzdelmeit tárják elénk, hogy azokból tanuljunk. *Isten igéje* cím alatt minden számban egy kis bibliai elmélkedést hoz, mely lelkünket Istenre és az ő szent fiára Jézusra fordítja. *Verseit, tárcziczikkeit*, egyházunk legkiválóbb írói írják. A *Kegyesség útjában* és a *Hasznos tudnivalók* között bő lelki és testi tanácsokat osztogat. *Vegyes hírei* mindig a legfrisebb hazai ujságokat hozzák. *Szeretet munkájában*, könyörülő szamaritánusként, kötözi, gyógyítja a fájó sebeket. *Képei* szépek és képmagyarázatai mindig tanulságosak.

A »Vasárnap« az egyetlen ujság, mely *összekötő kapcsolatot* képez a templom és a családi élet között. Célja az, hogy minden emberi érdektől menten, az igazság, a hit és a szeretet erejével egyházunkat építse minden családban. Ezért különösen a szorványokban valóságos apostoli munkát végez.

A »Vasárnap« Egyházi Értekezletünk lapja. Annak nemcsak munkálkodásáról ad hű képet, hanem, mint harcos küzd is, hogy az Értekezlet céljai megvalósuljanak.

A »Vasárnap« pártolása és terjesztése egyet jelent egyházunk és hazánk szeretetével.

A »Vasárnap« előfizetési ára: egész évre: 4 korona; a hátra lévő félévre: 2 korona; negyedévre: 1 korona.

Előfizetési pénzek egy postautalványon — a melyre a nevet, állást, lakást és utolsó postát tisztán ki kell írni: *Becsek D. Fia könyvnyomdájába küldendők, Székelyudvarhely, Árpád-utca 3. szám.*

Vegyes hírek.

Ünnepi szám. A »Vasárnap« mai száma egészen Egyházi Értekezletünknek van szentelve. Értekezleti közgyűléseink valóságos ünnep számba mennek, annyi örömet, annyi lelkesedést, az istenországának annyi áldását viszik magukkal, hogy a ki azokon részt vesz, annak az a nap lelki ünnep. Ilyennek ígérkezik a *Kézdivásárhelyen. jul. 5-én, 6-án tartandó rendes közgyűlés is*. Méltó, hogy a »Vasárnap« is együtt örüljön az örvendőkkel és azok számára, kik részt nem vehetnek: elvigye legalább az Értekezlet ismertetését, hogy aztán ők is lélekben velünk ünnepeljenek. E miatt lapunk rendes rovatai is elmaradtak, csak éppen itt emlékezünk meg röviden a főbb eseményekről. Olvasóink bizonyára csak örvendeni fognak ennek és szívesen ismerkednek meg az Egyházi Értekezlet intézményeivel.

Országgyűlés. A képviselőházban még mindig az idej költséget tárgyalják általánosságban. Ha így megszavazzák: áttérnek az egyes tárczák költségvetésére. Bár az ellenzék így is alaposan megvitatja a javaslatot: nagyobb vitát mégis az udvartárs költségénél várnak, melyet két millió koronával akarnak felemelni. Az ellenzék csak úgy járulna hozzá, ha az udvartartás egészen magyar lenne.

A közös költségek fizetési arányát megállapította a kiküldött két országos bizottság. E szerint Magyarországnak 34.4 százalékot; Ausztriának pedig 65.6 százalékot hoztak javaslatba.

Bánffy György intő szavai. Bánffy György, Erdély egykori kormányzója (1787—1822), mikor meghalt ezeket a szavakat intézte a kath. Hallerhez: »Ti vagytok most az országban az erősebbek; ne igyekezzetek vallástokat más vallások elnyomásával terjeszteni, mert Isten megbünteti érte.« Vajjon az erőszakos térítgetők gondolnak-e e szavak igazságára?

A japánok újra fényes tengeri győzelmet arattak az oroszok felett. Az oroszok ugyanis ki-reperálták megrongált hajóikat és kivonultak a port-arthuri kikötőből a nyílt tengerre. Togó, japán tengernagy korán észrevette és megtámadta. Az oroszok egyik nagy hadihajója, a zászlós hajó Uchtomszky tenger nagygyal és 700 emberrel elsüllyedt. Két hadihajó harcztéptelen lett. A japánok is sok embert vesztettek. Száraz földön most várják a döntő ütközetet.

Tanárok gyűlése. A országos középiskolai tanárok ez évi közgyűlésüket Székelyudvarhelyen tartják meg jul. 2. és 3-ikán. Ez alkalomból Székelyudvarhelynek számos előkelő vendége lesz. Találják otthon magukat városunkban.

A nagy idők tanui. Egyre kevesbedik az 1848—49-iki nagy idők tanuinak száma. Majdnem minden nap kidől egy itt is, ott is az élők sorából. Közelebbről Székelyudvarhelyen *Csoma Sándor* honvéd tizedes és *Szászlónán Gál János* honvéd hadnagy halt meg. Utóbbi Bemnek testőr tisztje volt. Eletük tanitson hazaszeretetre. Nyugalmuk legyen csendes!